

2.

**A dunai
állam-konföderáció
és a nemzetiségi kérdés.**

Kossuth a *kiutakiai*, törökországi internáltságában nehezen tudott kapcsolatot találni a nyugateurópai államokban tartózkodó emigránsok főbbjeivel. Levelei, úgy az ő hozzá érkezettek is, gyakran elvesztek s egy levelében felpanaszolja még azt, hogy a konstantinápolyi angol követség útján érkezettek közül is több nem jutott el hozzá. *Teleki László*hoz is ily nehezen tudott kapcsolatot találni. Mikor megérkezett hozzá *Teleki* első levele, nyomban terjedelmesen válaszolt. A levél *töredékesen* ismert *Deák Imre* közléséből. „Magyar kisebbség” 1934. évf.) A *töredékes* ismertetés annak kihangsúlyozásával történt, hogy *Kossuth* már a *kiutakiai* internáltsága alatt is *foglalkozott a dunai államkonföderáció gondolatával* s így ez a levél főleg ebből a szempontból érdemel figyelmet. Azonban e levél szépsége, eszmegazdagsága indokoltá teszi, hogy a levelet *egész terjedelmében* közzétegyük s így a levél *Kossuth kiutakiai* életére, gondolataira, egyetemes történetírói szempontok szerint is, gazdag anyagot nyújt. A levelet *Kossuth* – a levél szövegének értelmében – 1. sorszámmal jelölte meg:

Gróf Teleki Lászlónak,
Paris mellett, Montmorency Rue Ve Jacques No 7.

Kutahia, Juni 15. 1850.

Kedves Barátom!

A szakadozott levelezés, melyet Te hozzám s Batthyányihoz, mi viszont hozzád folytatunk, leveleink gyakori eltévedgetése által oly hiányossá, oly rendtelenné válik, hogy mindenek felett szükséges ezt rendezni s biztosítani.

A rendezést illetőleg ezeket vélem szükségesnek.

1. Hogy leveleinket sorszámozzuk, mit én ezennel el is kezdek. E leveleimet 1. számmal jelölvén. Ha már legközelebb például 3-ük számú leveleimet vennéd, mingyárt tudnád, hogy a 2-ik számú elveszett, míg a nélkül gyakran nem is tudjuk, hogy leveleink eilvesztek-e?

2. Nem fájlalva a fáradságot, minden levélnek másolatát meg kell tartanunk, hogy az elveszetteket után pótolhassuk. Én ezt is változatlanul szabályomnak tartandom.

A biztosítást illetőleg:

Több rendbeli tapasztalásból tudom, hogy a párisi posta nem biztos. Én tehát magánalkalmakat kivéve, leveleimet a constantinápoli angol követ útján, Londonban, Pulszkyhoz fogom utasítani. Kérlek, eszközöld, hogy Pulszky tudasson velem egy biztos adresst, mely alatt leveleimet az ottani posta biztosan kezéhez juttassa; – egyszersmind eszközöld, hogy te a neked szállókat onnan biztosan és gyorsan megkapjad.

Továbbá én részemről minden levelemhez előbbeni levelemnek rövid kivonatát csatolandom; ami elveszés esetében is tájékoztasson; – és szabályul veendem magamnak, hogy innen minden szombaton indulván posta, én neked minden szombaton írandók, bárha csak annyit is, hogy beteg lévén, nem írhatok.

Ha gondolod, kedves Barátom, hogy addig, míg a sors fordulata közeledbe vezetne – a világviszonyok evolutioi levelezésünket napról napra fontosabbá tehetik (mint én gondolom, hogy igenis azzá tehetik), légy szíves ezeknek részéről is elfogadásával levelezésünk rendezéséhez s biztosításához hozzájárulni.

Én ápril 18-án írtam hozzád utolsó leveleimet s Pulszkyknak máj. 17-én egyet, mely téged is illetett s melynek veledi közlésére őt felszólítottam.

Tőled sem ezekre választ, sem általában hónapok óta nóm kaptam semmi levelet s ez fájna, ha nem ismernék, de mert ismerlek s hiszem, hogy a közöttünk magánbarátságunk s political egységnek örökkön melegen fenntartása nincs a gyakori levelezéstől függésben; a dolgot csík mint tény tudomásodul s mint panaszt emlitem...

Ellenben derék barátunk, Batthyányi, akit és naponként mindinkább tisztetek, közlé velem kívánságod szerint május 7-ikéről s május 16-ikáról leveleidet.

És én ezekre, régi barátságunk testvéries szeretetével, aggódva jegyeztem meg, miként félek, hogy némely abstract eszméiknek megszokott emlegetése; – a nélkül, hogy azoknak gyakorlati értelmezését, nem mondom, magad előtt, de én előttem, az én tájékozásomra tisztán felállítanád, benned már is azt eszközli, hogy véleménykülönbséget vélj köztünk fennforogni. Ez fájdalmas baj, Barátom! mert nekem azt mondja a tapasztalás, hogy ahol e hit *van*, ott véleménykülönbség következni *fog*.

Legtöbb félreértés a világon az értelmezetten (indefmiált) szakvból eredeti – Én megkísértem ennek elejét venni. Ha csalatkozna, midőn azt hívém, hogy köztünk csak definitiora van szükség, miszerint véleményünk ne különbözzék; úgy valóban van köztünk különbség; s ez baráti szívemnek, ez az embernek mondhatlan fájna, de a hazafinak e részben tisztában kell lenni; mert miként te írod, hogy meggyőződésedet fel nem áldozod, úgy én is kötelesnek érzem magamat Téged, kedves szeretett Barátom az iránt tájékozni, miként én sohasem fogok többé múltamnak azon hibájába esni, hogy tekintsek jobbra, tekintsek balra, mit kell deferálnom mások véleményének: én nem deferálandok többé soha semmit s compromissekre nem is~ gondolandok, hanem megyek utamon, kész minden perczen összeomlaníT ha kell. Azt (hiszem) kérdés nélkül szabad elmondanom, miként a részben, hogy ambitiót és személyes érdeket nem ismerek, állok oly tisztán a mindentudó Isten előtt, mint a históriának bármely embere; – ezt tudta s tudja hazám népe – melynek józan tapintata s nemes érzelve előtt hódolva kell leborulni a legnagyobb egyes érdemnek is; e nép tudja, hogy én sem hatalomra, sem dicsőségre nem vágytam soha s nem vágyok s nincs egyéb személyes óhaj-tásom, mint szabad hazámnak szabad törvényei alatt szabadságban mívelni pár hold földemet. Nekem más vezércsillagom nincs, mint a haza és a szabadság; ennek javára, arról, mi legyen a helyes út? képeztem magamnak részletes meggyőződést, melynél az európai coniuncturákat is tekintetbe vettem, – ha ezen útam-ban hazám népe mellém áll, csak hajthatatlansággal fogok azon haladni, – s ha a múltban mindég engesztelni minden elemet összeolvasztani akarék (s ez volt politicám egyetlen hibája), jövőben magamat sem balról tolatni. sem jobbról feltartóztatni nem engedem – hanem megyek előre, egyenesen s ha ki szent meggyőződésem sikerének útjába áll, én kérlelni többé senkit sem fogok, döntsön el, ha bír, s ha gondolja, hogy azzal hazánknek

használand, de legyen elkészülve, hogy ha ezt nem bíranda, én dötöm el őt; párttal győzők, vagy párttal bukom, de azon falláciába, hogy szétágazó elemeket egyesítgessünk, én ez életben t&bbé nem esem, hanem minden mesterkél't combinatiók helyett a xiépért a népre támaszkodom, ha bízik bennem s velem lesz, megmentem, ha elhagy, elbukom.

Ezt személyemre nézve előt'ed kitárni becsületbeli kötelességemnek ismerém, és pedig azért, mert a múltakban egy ellenkező irány'nak valék csalatkozott marty'ja.

Midő'n a nemzet engem nyíltan bevallott, erőtlenségem daczára a kormány élire állított, azt mondám: hogy csak úgy leszek képes a hazát megmenteni, ha minden „pártkérdéseket elhalasztva, mindnyájan a haza megmentésére egyesülünk. Szép eszme, de nem practicus; azt teszi fel, hogy mindenki jobban szereti a hazát, mint önmagát, – pedig fájdalmasan úgy tapasztalam, hogy az úgynevezett intelligens osztályok legnagyobb része még a haza szent nevében is csak önmagát s ha nem saját hasznát, legalább saját dicsőségét, saját hiúságát szereti.

Az említett szép eszme falláciáját vévén fel vezérszempon'tul, nem csak azon iparkodám hogy a pártokat, ha szívben nem, legalább külső munkásságban egyesítgessem; hanem még minden elemeket a közjó'ra fel is akartam használni; – azért ha valaki, akinek különben érdemei s használható tulajdonai voltak, vagy engedetlenkedett, vagy hóbortot túlságoskodás által compromissiót okozott, vagy cseleket szórt, a helyett, hogy ártalmatlanná tenném, jósággal s capaciatióval vettem körül, gondolván, hogy ez is, amaz is tehet a hazának hasznos szolgálatokat, elnéztem ezt, elnéztem amazt, nehogy ezt vagy amazt compromittáljam, vagy elkedvetlenítsem, egy elnézésből azután más elnézésnek kellett következnie; s az elnézések alapján nőtt fel a titkos cselszövény ellenem, melyet azon gondolatban túrék, hogy vagy nem árt, vagy ha látom, hogy valaki oly fokra emelkedendik a közvéleményben, miszerént többet használhat a hazának mint én, a meghasonlást azáltal háritom el, hogy magam emelem fel főleimbe. Ezen fusionalis törekvés, ezen önzéstelenség türeté velean az intrigueket kormányban, hadseregben és parlamentben; – míg végtére megbuktattak – igen – de meg velem a hazát is. – Ezt tudja a nép, s mert (érdemelve, vagy érdemtelenül mindegy) személyemmel identificálja a közügyet, bízik bennem határtalanul.

Én szerepet nem keresek, de ha reám ruház valamelyet a gondviselés, elfogadom azt minden következeiseivel, melyek közzé számítom azt is, hogy aki sikert alkar, pártra kell támaszkodnia; pártra, amely előre el legyen készülve elverni minden más pártot, vagy leveretni.

A fent említett elvből még az is következek; hogy látván, miként ha sokat teszek magamnak, vannak emberek, kik nehezelve veszik, miért nem engedek másnak is dicsőséget (mintha bizony nekem dicsőség csak eszembe is jött volna valaha), én hát

megengedem, hogy sokat mások tegyenek, sőt magam veréri kezeimre a formák béklyóit; – holott az élet-halál perczei nem tűrhetnek gátló formákat, – hanem határtalan bizodalmat kívánnak egy részről, s kötetlen energiát más részről.

Ezt sem fognám tenni másod ízben. Hanem azt mondanám a népnek: vagy bízol bennem, vagy nem, ha nem, ölj meg; ha igen, ne kösd meg *kezeimet béklyókkal*. Magam teendek mindent. Én a hatalommal vissza élni nem fogok, s reteszem, amely perczben a haza meg lesz mentve, de a haza megszabadításának munkáját csak mint Dictator veszem kezembe, másként nem.

Ezekben változtatá jellememet az élet szomorú tapasztalása, s a változáshoz adott kimeríthetetlen energiát s vaisakaratot, a szenvedésekben megtisztult lelkembe. Most már fájdalom én is tudom, hogy a revolútiókat sem rózsavízzel, sem glacée kesztyűkben nem lehet csinálni.

És most megismertetvén magamat, úgy Neked, mint barátainak, kikkel mind ezt közölheted, kezedbe adom a fonalat, miszerint elhatározhatjátok magatokat: akartok-e bizony eus conjuncturák elfordultával velem egy hajóban evezni; ha igen, áldom érte a Teremtőt; ha nem, azt mondom, mit 1841-ben mondtam az aristokrátiának „veletek, általatok, ha tetszik, nélkületek, sőt ellenetek ha kell”. Az aristokratia nem hallgatá meg tanácsomat s tudod a következt. Revolúciónknak irtózatoss kimenetele mellett is az még nem bizonyos, a haza megbukott-e örökre.; de az bizonyos, hogy az aristocratia örökre megbukott, s a nép többé jobbágy nem lesz solia, sem a hazában, sem Ausztriában. Ez is eredmény, még pedig nagy!

Már most, ismervén individualitásomat, ismerned kell még azon czélt is, mely hazám jövődjére nézve szemem előtt lebeg; – most úgy, mint 10 év óta mindig változatlanul.

Tudod, miként az úgynevezett centralisationalis rendszernek, mely minden községi, departamentalis, és tartományi önállást elnyel; örökké ellensége voltam. – Ellensége még akkor is, midőn az európai, kivált a francia balitéletek által felszentelt fényes theoriák nálunk is sok jó főt megingattak. Voltam pedig ellensége a centralisatióknak, mert azt a szabadsággal soha sem tudtam összegeztetni.

E meggyőződéssem ma még erősebb, mint valaha volt, s erre, gondolom, elég indok az amit Frankhonban még republicanus formák közt is történni látunk, másrésről meg az, hogy Ausztria ép a centralisationalis rendszer végett volt elég istentelen ellenünk háborút indítani. A constitutionális formáikat reá kényszerítették az események, s talán affectatio nélkül mondhatom, hogy nagy részben én is; s ő a szabadságnak esküdt ellensége, ezeu formákból ki nem menekedhetvén, a centralisatióhoz folyamodott, hogy ez által paralysálja a szabadságot, melyet a constitutionális formák a népnek adni látszottak. – A francia nemzet nagy és egy s a legkülönbözőbb országlati formák között meg-

kísérlette a centralisatiót, s' volt minden annak zászlója alatt csak szabad soha; – nem a convent alatt, nem a consularatus, neon a császárság, nem a restauratio, nem Lajos Fülöp alatt, s nem most. Még a „suffrage universelle” sem volt képes a centralisatiót a szabadsággal kiegyeztetni. És megjósolom, hogy a socialisták törekvései is illnsióvá lesznek, ha győzvé, alapos változtatásul ezt nem veszik fel, hogy mindent elnyelő *centralisatiot* eltörölik.

Én a valódi szabadságot csak *foederatio* alakjában vagyok képes avagy csak képzelni is.

Ez volt, mióta eszemet tudva határozott gondolkozással bírok, örökös meggyőződés.

Ha kérdeztek – sok év előtt – midőn még azt, aki az 1848/49-diki eseményeket lehetségesnek mondta volna, tán örültnek neveztek volna – ha kérdeztek, mit gondolk Magyarországi jövődjéről? azt felelém, vagy nincs jövődje, vagy ha van, jövődje az, hogy a szomszéd kisebb nemzetekkel egy *foderatiot* képezzen mely mindezen kisenb nemzeteknek politikai szabadságát s függetlenségét, bármely hatalom túlnyomó súlya ellen, nemzetiségét pedig beolvasztás ellen biztosítsa.

Ha kérdeztek, miért vagyok a megyei rendszernek barátja? feledek, azért, mert annak populáris alapra fektetésével látom a *foederatio* eszméjét hazám belső organismusában is megközelíthetőnek.

Ha kérdeztek, miként vélem a vagy mesterségesen felszítogattott, vagy természetesen felébredt nemzetiségi tusákat kiengesztelhetőknek? feleletem ismét az volt: a *foederatio* eszméje által.

Ez régi hitem, – hit, melyet senkitől nem tanultam, hanem magamból merítettem, melyért sokszor ábrándozónak gúnyoltattam, – melyhez ragaszkodásom nem hazám jelen szomorú viszonyai miatti concessio, hanem régi meggyőződés; melynek jó s bal körülmények közt, mindig tántoríthatatlanul híve valék. Ezen eszme vezetett már akkor is, midőn 1841-ben Horvát-ország függetlenségét indítványoztam s e véleményemmel az egész országban egyedül állottam. Egyedül! barátom, még tőled, Deáktól s szegény Batthyányi Lajostól is elhagyatva; s ha tehát valaki a foederatio nevében áll fel én ellenembe; s magát ön felettem, én előttem a szabadság emberének nevezi, vagy engem sohasem értett, vagy saját hitéről magának soha számot nem adott.

Igen, de mint minden eszmét, úgy a foereratio eszméjét is a képtelenségig lehet vezetni. Az éjszak-amerikai szabad státusok *foederalva* vannak s ez alapon nagyok, szabadok és hatalmasak; de ha ezen eszmét valaki oda akarná terjeszteni, hogy egyes státusok se bírjanak magokban souverainitással, hanem a kerületek a státusokban, a községek a kerületekben, az emberek a községben egymás iránt mind csak oly foederatio-összefüggésben álljanak, mint állanak a külön státusok egymás iránt – ez a nevetiséggel volna határos.

Az általános eszmék határozatlanságától a statusok életében s a társas viszonyok gyakorlati téren óvakodni kell.

A theoria nem szabad, hogy egyéb legyen, mint a gyakorlati viszonyokból, vagy gyakorlati tapasztalásokból levont szabályzat. A theoria oly épület, melynek alapja a praxis. A ki ezt szem előtt nem tartva, általános eszméket penget, az pusztá hangot mond s üres szalmát csépel, – vagy mást akar, mint amit mond.

Vegyük fel a nemzetiség eszméjét:

Ha valaki azt mondja: „*jede Nationalität ist im Staate gleichberechtigt*”, e gyönyörű szép eszmével így határozatlanul kimondva kielégíthetetlen vágyakat ébresztett, vágyakat, melyek ha kielégíthetetlenek nem volnának, minden status-organismust lehetlenné tennének.

Tanuságosan gyönyörű képe ennek az írás szent regéje a Babel tornyáról – az épületet meg akarván Isten rontani, a nyelveket veszítette össze.

Értse valaki úgy ezen „gleichberechtigungot”, hogy egy polyglott országban Babel legyen a törvényhozás, Babel az országlás – Babel sorsára jutott az ország is az első 24 óra alatt: még mielőtt sikerült volna az ország legislatori testületét csupa Mezzofantiktól compingálni.

A politica gyakorlati tudomány. – Elnevezni kell az eszméket.

Mi a „nationalitás”?– 10 esztendei zavarok azt felelik rá: nyelv a nemzetiség. – Americában jobban tudják, de nálunk Európában így tartják.

Következés: Minden nyelvnek egyenlő joga van a statusban.

Legyen! Kérdem: miként fog ez alkalmaztatni az országlati közéletben!

Úgy-e, hogy a status-organismusnak egyetlen s egyedüli alapja legyen a nemzetiség, az az nyelv?

Mi lesz a következés? az, hogy Pesten egy háznál magyar, szerb, oláh, görög, német, tót stb. lakik (mint ez gyakran megtörténik), ugyanannyi különféle bíróság alatt fog állani s polgári jurisdictio tekintetében a pesti territoriális polgármester, a magyarra nézve tán a nádortól, a szerbre nézve a voyvodától, Carlovitzról, az oláhra nézve nem tudom kitől Balázsfalváról stb. stb. veendi rendeleteit.

Nemde képtelenség – ez nem lehet; ezt senki sem kívánja, mindenki átlátja, hogy territorum s nem nyelv szerint, lehet, és kell konnliiyozni,

Mol kezdődik tehát a nyelvnek a status irányában „gleichberechtigung”-ra jogosított igénye?

„Ott, ahol már egy bizonyos tekintélyes szám van egy tömegben.”

De hát mi ennek kezdő határa? ki felel meg reá?

Azonban vegyük fel, hogy megfelelt. – ím egy városban 30.000 rácz, 10.000 magyar lakik. Tehát a többség szerint rácz város. Senatusa rácz nyelven kormányozza a municipiumot.

Rácz nyelven ítéls és határoz. Hová lesz a „gleichberechtigung” a 10.000 magyarra nézve? vagy csak a majoritások végett van a statue? a kisebb szám semmi?

Vegyük fel a szerb voyvodinát, úgy miként a szerbek kívánták. Szerem, Bács, Bánát, Baranya: uralkodjak ott a szerb nemzetiség, háová lesz az ott lakó és együtt a szerbeket felülmúló magyar, német, oláh lakosságra nézve a gleichberachtung?

Látszik minő abszurdításokra vezet egy határozatlanul kimondott abstract eszme.

Igenis van igénye minden nemzetiségnek a status irányában, de a nemzetiség csak egy nem pedig egyedüli factora a status organismusnak.

Olyan az, mint a vallás. Jogot, egyenlőséget igényelhet magának és maga köré nézve mindenik a statusban, de azt nem, hogy a status csak vallási alapon legyen organisálva.

Így a nyelv is, mely maga egyedül még nem nemzetiség, és még a complet nemzetiség sem igényelheti azt, hogy ő legyen egyedüli factora a status organismusáinak.

Mert ezt igényelve vagy lehetetlenséget, vagy képtelenséget igényelne.

Mi ebből a vég tanúság? az, hogy a political foederatio eszméjének practical keresztül vitelét, csak a nemzetiségi „gleichberechtigung|ppa” alapítani akarni, vagy lehetetlenség, vagy képtelen gondolat.

Én számba vettem a rendeltetést, mely nemzetünkre nézve hazánk geographiai helyzetében, és szomszédsági viszonyainkban és népünk eltagahatatlan jellemében nyilatkozik, combináltam az ember mint egyén, és az ember mint népfaj-tag, és ezzel összefüggőleg a nemzetiségek természetszerű jogait, a szabadság, rendszerűség igényeivel, és mind ezeket ismét együtt a status céljáiak, a status organismusának mellőzhetetlen feltételeivel, és ezen combinatio alapján Hazám jövődjére nézve magamnak egy véleményt képeztem, melynek alap vázlat-vonásai következők:

Kisebbs nemzetek csak egymás közti szoros foederatio által biztosíthatják political létüket, és nemzeti önállóságukat és függetlenségüket.

Más különben political létük a nagyobb hatalmak túlfajától örökké fenyegetve, nemzetiségek pedig elnyelésnek kitéve lesz.

Iszen foederationális eszmemindenütt legbiztosabb garanciája a szabadságnak, Hazánkra és a velük szomszédos népekre nézve pedig egyedüli lehetőség, melyen kívül biztosított status-existentiájok nem is képzelhető; annyira körül hálózva és fenyegetve vannak, nemcsak túlnyomólag nagy, hanem természetüknél fogva még ahsolutisticus irányú hatalmaktól.

Mely helyzetből reánk és szomszédainkra nézve saját létünk biztosításának igényein kívül még azon rendeltetés is következik, hogy Európát és Európa civilisatióját az orosz hatalom supremáciája ellen biztosítsák.

Európa érezte, hogy ezen veszély ellen védfalra van szüksége s ezt annyi népek elnyomásának árán az Ausztriai-birodalomban kereste.

De a Habsburg-ház bűnei miatt azon hatalom, melynek az orosz ellen védfalat kellett volna képeznie, az orosz szolgájává, előseregévé lett.

Úgy hogy az Ausztriai-birodalom existenciája Európának nemcsak nem biztosítás többé, hanem veszély.

Ez a tény, melyet tagadni nem lehet, s mely mellett máitöbbé sem alternatíva, sem választás nincs.

Az említett confoederatióra Európának nélkülözhetetlen szüksége van.

Mert e nélkül mindezen kisebb nemzetek az orosz zsákmányává esnének s az oroszoknak erejét annyira növelnék, hogy annak a német elem sem volna képes ellentállni, s úgy ez, mint rendre az olasz és francia az oroszotól függést el nem kerülhetnék.

Ezen confoederationális eszmét tehát az Isteni gonviselés, melynek úja az eseményekben oly szembetűnőleg nyilatkozik, egyedüli mentőszerepül jelölte ki Európának.

S Európa keservesen bűnhődni fog, ha a gonviselés ez intéseinek nem engedelmeskedik.

Mi és hol legyen ezen confoederatio centruma?

Mellőzve minden más párvonalozást, mely hiúságok vagy önbecsérzetet sérthetne, egyenesen csak azon alapelve utalok, hogy egy kör-testületnek centrumát, a fenyegető hatalom közvetlen contactusának kitett periphéria külső vonalára tenni kábaság volna.

Következik tehát, hogy minden emberi combination kívül eső geographia kénytelenségnél fogva ezen confoederatio más centruma nem is képzelhető, mint Magyarország.

Sőt Magyarország nélkül maga a confoederatio nem is lehetséges.

Mert minden confoederatióknak, hogy erős legyen, compact s nem szakadozott testületet kell képeznie. Magyarország nélkül pedig például a lengyel a horvátal, a cseh az oláhval compact érintkezésbe nem is hozható.

Magyarország független restaurációjára tehát Európának nélkülözhetetlen szüksége van.

Kik képeznék ezen confoederatiót?

Felelet, azok, kik az orosz elleni védállapotot mindig kiindulási pontul tekintve, magukban nem elég erősek magokat az elnyeléstől biztosítani; vagy közvetlen szomszédságban nem támaszkodhatnak oly nagyobb nép testületére, mely fölé nemzetiségöknél fogva természetesen gravitálniok kell.

Ezen elvből az következik, hogy a Magyarország nyugoti szomszédságában levő németek ezen confoederatióknak részesei

lehetnek ugyan, de nem nélkülözhetlen részesei, számukra inkább a német egység iránya látszik a gondviselés által kijelölve.

Ellenben a Magyarország nyugodtan, éjszakon s délkeleten levő szláv népfajok, mint szinte az oláhok ezen confoederatióra természetszerűen hivatottak.

A szláv fajok különösen csali ezen confoederatio által tartják meg nemzetiségi sajátóságukat. Lengyel, cseh, horvát, szlavon, szerb» dalmata, más különben mind, vagy egyenként absorbeál-tátik; vagy a panslavismus eszméjében (mely az orosz protecto-ratussal mellőzöbtfenül összeesik) mindnyájan elvesztik saját nemzetiségöket.

A magyar pedig és oláh, mint isolait fajok, önmagukban szint úgy veszélyesnek vannaik kiteve.

És pedig éppen a végett, hogy ezen confoederatio által minden egyes szláv nemzetiség biztosítva legyen, az szükséges mul-hatlanul, hogy ne csak csupa szláv népekből álljon, mert csak így lehet még a legkisebb is közülük elnyelés (absorbtió) ellen biztosítva.

Ezen confoederatiónak még azon megbecsülheti en jó oldala' is van, hogy azon homogén népfajok, melyek egyik vagy másik i tartományban elszórva lanknak s külön arronduozott territorium-mal nem bírván, status tudományi értelemben külön nemzetet nem képeznek; csak is egy ilyen confoederatióban találhatják fel nemzetiségük legbiztosabb garantiáját.

Mert tagadhatatlan, hogy csak azon nemzetiség biztos, mely-nek valahol biztosított status existentiája van; ezen confoede-ratio pedig a cseh, lengyel, oláh, szlavón, horvát, dalmát, magyar nemzetiségnek saját históriai terrénumán status existen-tiáját garantir ózván, nemcsak nemzetiségét biztosította, hanem a confoederationális kapcsolatnál fogva azt is eszközlötte, hogy például az oláhnak, szerbnek, szlováknak, kik Magyarorszáiban a magyarnak, ki Moldvában lakik, van mire nemzetiségének polgá-risodásában, kifejlödésében támaszkodnia s így absorbtiótól többé semmi esetre nincs mit félnie.

Ezen confoederatio organizmusának alapelvei a következők:

1. Minden confoederált status, minden belügyeire nézve egy-mástól s az egész confoederatiótól tökéletsen független.

2. Az összes confoederatio, minden egyes confoederált status-nak ezen függetlenségét s nemzeti ön állását is solidum biztosítja.

3. Természetesen következik tehát, hogy Szerbiának 's Moldva-oláh országnak, a török porta irányában viszonya belügyeik körébe tartozván, ez a confoederatio körén kívül esik, 's abba a szövetségi kormány nemcsak nem ereszkedik, sőt a porta irányában barátsá-gos állását közös védszövetség által biztosítani ajánlkozik.

a) A confoederatio tárgyai:

b) közös védelem kül-ellenség ellen;

b) közös vámvonat;

c) közös diplomatia.

5. A confoederatio ügyeit egy szövetségi tanács kormányozza: melyhez mindenik confoederált status legalább egy, a népességi és territoriális arányban legfölebb 4 tagot választ.

6. A szövetségi tanács tagjai az illető statusok törvényhozó testülete által választatnak s küldőik által visszahívhatók.

7. A közös védelem 's közös költségekhez! hozzájárulás contingensének aránya, a népesség 's territoriális terjedeleme szerint, a szövetségi alapkötésben határozatik meg.

8. A szövetségi kormány határozatait, minden status kormánya, a maga körében végrehajtani tartozik, 's ennek végrehajtását a szövetséges statusok in solidum garantirozzák.

9. Minden egyes status ministeriumában egy tárcza a szövetségi ügyekkel leendő megbízva; mely ministerrel az illető status szövetségi kormány tanácsnokai folytonos hivatalos viszonyban állván; ezen minister az illető statusok nemzetgyűlései előtt a szövetségi ügyeket képviseli.

10) Követeket külhatalmakhoz a szövetségi kormánytanács nevez, 's utasít; minden status kormányának szabadságában állván saját ügyeit vagy ezen követ, vagy különös megbízott által képviseltetni.

11) Háború 's békekötés a szövetségi kormány jogaihoz tartozik.

12) A szövetségi kormány székhelye Magyarország belsejében választandó hely lesz, de nem ott, hol Magyarország saját kormányának székhelye van. S a szövetségi kormány székhelye közvetlenül a szövetségi kormány alatt áll: de magyar törvények szerint kormányoztatik képviseleti jogát a magyar nemzet gyűlésein el nem veszti.

13) Elnököt a szövetségi kormánytanács egy évre maga kébeleboimaga választ; – mint szinte a tanácskozási 's jegyzőkönyvi nyelvet is maga határozza meg.

14) A szövetségi kötés minden 25-ik évben revisio alá kerül 's ily alkalommal minden statusnak szabadságában áll kilőni a szövetségből, vagy bennmaradását újra kötelezni.

Ezek volnának a confoederatio alapvonásai, melyek a formára nézve természetesen módosítást szenvedhetnek.

A confoederatio címe volna: *Éjszakkeleti Szövetséges Szabad Statusok*.

És most a nemzetiség és szabadság igényeit szem előtt tartva, átmegegyek Magyarország (Erdélyt is beleértve) belsejére.

Alap az 1849-iki függetlenségi nyilatkozata; – Magyarországnak emez egyedüli jogszerű alaptörvénye.

Ehhez híven; abba: republicanus vagy monarchiái legyen-e a magyar status szerkezete? nem ereszkedem, mert ezt a nemzet függetlenségi nyilatkozata nyitott kérdésnek hagyta fel; 's

annak elhatározásánál az európai viszonyok convenientiáját tekintetbe venni ajánlkozók.

De akármit határozzon is e részben a nemzet, a kormánynak felelősnek kell lenni.

Ezen egyik alapelv mellett nekem másik alapelvem, hogy a staturesegyennek, családnak, községnek, megyének saját ügyeire nézve teljes szabadságát fenhagyva – ne akarja a polgári társaságot mindezekre nézve örökké kiskorúnak 's magát gyámságra hivatott zsarnoknak tekinteni, hanem csak a status közös érdekeit vonja munkássága körébe 's amazok irányában csak annyiban folylyon be, hogy felügyeljen fokozatos orgánumai által, nehogy község, vagy megye a status közérdekeit compromittálja, vagy törvényeit sértse.

Így lesz megközelítve a belszerkezetben is a foederatio eszméje a lehetőségig; – megközelítve, mondom, mert belszerkezetet pusztán 's egyedül foederationális alapon organisálni nem lehet.

Ezen megközelítés által lesz pedig a különböző népiségek nemzetiségi igényeinek is megfelelő.

Ezen alapeszmék előrebocsátásával rövid vázlatba foglalom szerkezetem körvonalait.

1. Jó departamentális felosztás, a lehetőségig egyenlő 's a közigazgatási siker természetes feltételeinek megfelelő megyékre.

2. Ezen felosztásnál főképpen és mindenk felett a nemzetiiségekre kell ügyelni; úgy, hogy a *lehetségig* egynyelvű nép legyen egy megyében összefoglalva.

Ezen felosztás oldja meg a nemzetiségek kiengesztelésének adósét, vagy semmi sem képes azt megoldani 's a népek arra vannak kárhóztatva, hogy egymást marcangolva, mindnyájan járomba kerüljenek.

Megtörténvén a helyes felosztás, az organisationak ezen elvek szerint kell megtörténni.

3. Minden község a maga községi dolgait szabadon kormányozza 's egyszersmind az országos törvényeket 's megyei határozatokat maga körében végrehajtja.

4. A megye nem gyámkodik a községek felett községi dolgaidra nézve, ott a községnépe az úr, melly választottjai által igazgatja községi ügyeit és számoltatja szabadon választott tisztviselőit; – a megye csak felügyel, hogy az ország törvényeinek 's a megye határozatainak elég tétesség. – De amint a megye a község ügyeibe nem avatkozhatik; úgy viszont a község a megyei 's országos ügyekbe nem avatkozhatik; – hanem a községek illető tisztviselői az országos és megyei ügyekre vonatkozó felsőbb parancsok pontos végrehajtására felelősek a megyének, községi ügyekben pedig a községtől függenek.

5. Községnek pedig az neveztetik, melynek egy nyelven, egy valláson legalább annyi lakosa van, hogy papot és iskolát tart-

hasson s hol a községi administration minden választottra legalább 20 választó esik. Kissebb községeik többen egyesítetnek egy községbe.

6. A megyét a községek küldöttjei képezik, kik a megyei tisztviselőkart választják 's a megye közügyeit igazgatják.

7. Minden megye a megye ügyeit szabadon kormányozza, ép ágy, mint a község a községi ügyeket. – Ezenkívül az ország törvényeit végrehajtja ('s ezért az illető tisztviselő felelős az ország kormányának) és a községekre fölügyel, hogy a törvényt 's megyei dolgokra vonatkozó határozatokat saját körükben végrehajtsák.

8. Az ország kormánya nem gyámkodik a megyék felett megyei dolgaikra nézve, hanem csak felügyel, hogy az ország törvényei ne sértessenek. – De valamint az ország kormánya a megyei ügyekbe nem avatkozik, úgy viszont a megye az országos ügyekbe nem avatkozhatik, ezekre nézve a kormány parancsol a megyének 's illetőleg a megyei tisztviselőnek, ki az országos ügyekre, vagy a törvény végrehajtására vonatkozó kormány-parancsnak végrehajtásáért felelős.

9. Az ország ügyeit az ország kormánya kormányozza 's a törvényeket a megyei tisztviselők által végrehajtja. Maga pedig a nemzetnek felelős.

10. A nemzetet a nemzetgyűlés képviseli. Áll pedig ez a képviselők házából, melynek tagjait a nép a választókerületeikben közvetlenül választja; – és az országos tanácsból (senatus), mellynek tagjai a megyék által egyenlő számban választatnak.

Ily rendszerrel látom én a szabadságot a renddel; – 'sa községi és megyei önkormányzatot 's autonómiát a ministeri felelősséggel összeegyeztethetőnek. Ily rendszerrel látom én a politicali polgárjogot valóságnak; – mely én előttem nem egyéb mystificationál, hacsak annyiban áll, hogy a választók nem tudom hány évben egyszer összejönnek, egy nem tudom hány századrészét a nemzeti képviselőnek megválasztani 's e választásban nem tudom hány ezredrészt venni.

E rendszerben a politicali aktiv jog így áll:

Minden ember községhez tartozik.

Minden ember közvetlenül választja a község képviselőit 's hivatalnokait.

És közvetlenül választja követjét a nemzet képviselőházába.

A községek választják küldötteiket, kik a megyét képezik.

A megye választja tisztviselőit és választja senátorait az országos tanácsba.

A kötelesség így áll:

Minden ember köteles az ország törvényeinek, a megye rendeleteinek 's a község határozatainak engedelmeskedni.

A felelősség pedig így áll:

Az ország kormánya felelős a nemzetgyűlésnek.

A megyei tisztviselők a törvények 's kormányrendeletek végrehajtásáért felelősök a 'kormánynak; a megyei határozatok végrehajtásáért felelősök a megyének.

A községi tisztviselők felsőbb rendeletek végrehajtásaiért felelősök a megyének, a községi dolgokban a községnek.

E rendszernek fő érdeme az: hogy csak ez által lehet a nemzetiségek igényeit kielégíteni, a nélkül hogy a statusszerkezet kibonthatatlan bonyodalmaknak tétetnék ki miatta.

Ezen állítás valósága önként szembe tűnik, ha megemlékezünk, hogy ezen egész rendszer a községek és megyék autonómiájára van építve, 's hogy annak előzményeül a nemzetiségek figyelembe vételével történendő departamentális felosztás vétetett fel.

A községek és megyék önkormányzati szabadságából ugyanis önként következik, hogy minden községi és megyei dolgokban úgy arra nézve is, hogy minő nyelven vitessenek a község és megye ügyei: *a többség határoz.*

Hogy ezen alapelv tökéletes biztosítást adjon a nemzetiségnek, csak az kívántatik még hozzá, hogy a kevesebbség természetes jogai is kellőleg megóvassanak, – 's a társadalmi jogok (iassociationalis szabadság) teljesen respectáltassék.

Mindezekből következő szabályok erednek:

1. Megválasztatván a községi rendszert megállapító törvény értelmében a községképviselői, ezek elhatározzák minő nyelven vezetendik jegyzőkönyveiket, 's igazítandják községi ügyeiket. Azonban az jegynek személyes szabadságának biztosítására fennmarad azon jog, hogy kiki a köztanácskozásban azon nyelven nyilatkozhassék, a melyen tetszik, mint szinte folyamodását is a községnek bármely lakosa tetszés szerinti nyelven adhatja be.

Az ország törvénye meg fogja szabni, minő ügyekre terjed ki a községi bíróság hatósága. – Ennek hivatalos nyelve az lesz, mely a községi képviselők által hivatalosnak megállapított, 's az ügyvédek magukat ehhez alkalmazandják, de aki személyesen teszen panaszt, vagy magát személyesen védelmezi, más nyelvet is használhat, ha akar.

Minden községnek joga van a megyéhez és kormányhozi előterjesztéseit azon nyelven tenni, melyet magára nézve hivatalosnak megállapított.

2. Hasonló áll a megyére is. – A megyét képező községi képviselők határozatától függ, minő nyelvet használandanak hivatalos nyelvül a megyei közigazgatásban, – mindazáltal a köztanácskozásban kiki azon nyelven, szólhat, amelyen akar; mind szinte kiki a szerint folyamodhatik.

Minden megyében fel lesz állítva egy esküdtszéki bíróság. – Ennek hivatalos nyelve az, melyet a megye magára nézve megállapított; – de tanúk és vádlottak akármely nyelven nyilatkozhatnak.

Hasonló áll a megyében felállítandó polgári bíróságra is.

A megyéknek szabadságokban áll az ország kormányához azon nyelven levelezni, melyet magukra nézve hivatalosnak megállapítottak.

3. Az ország kormánya, egyesektől, községektől, megyéktől, bármely nyelven írott felterjesztéseket elfogad. A kormány hivatalos nyelve azonban a magyar, de normatív rendeleteit az ország törvényhatóságai által elfogadott minden nyelveken kiadja.

Az ország polgári fő törvényszékénél 's büntető ügyekben a semmítő bíróságnál az országban nagyobb néptömegeknél szokásos nyelvek számára külön osztályok alakíttatnak, 's minden felhozott per az illető osztály által azon nyelven tárgyalatik 's ítéltetik, mellyen az első bíróság ítéletei hozattak. A magyar nyelv csak akkor tekintetvén ezen legfőbb törvényszékek hivatalos nyelveinek, midőn a törvényszabta esetekben minden osztályoknak együtt kell összeülni.

4. A törvényhozás hivatalos nyelve a magyar. De bármi nyelven petitioakat elfogad. – A népképviselők és senatorok tetszésök szerint nemzetiségi osztályokba íratják be magokat, 's ezen osztályok kötelesek minden törvénynek hivatalos fordításáról gondoskodni; – a kormány viszont köteleztetvén a törvényeket, minden országban szokásos népnyelven kihirdettetni.

A népnevelési illetőleg

1. Község nem lehet iskola nélkül, a községi iskolákban az oktatási nyelv az, mely a község hivatalos nyelvül van megválasztva.

2. Azonban a lakosság minoritásának joga van, ha tetszik külön iskolát állítani 's annak oktatási nyelvét kiszabni.

3. Minden megyében egy felsőbb iskolának kell lenni; melynek oktatási nyelve az, mely a megyének hivatalos nyelvül van megállapítva.

4. Azonban a megyebeli községeknek, vagy lakosságnak szabadságában áll, más nyelvű külön felsőbb iskolákat is alapítani.

5. Mint szinte több megyék együtt, ha tetszik egyetemet (universitást) is állíthatnak 's annak oktatási nyelvét tetszésük szerint megállapíthatják.

6. Az országos fő egyetemnél pedig az országban minden nyelvre nézve tanszékek állítandók, – s magánoktatók (privat nyelvre nézve az egyetemeknél 's minden felsőbb tanintézeteknél előadásaik nyelvét tetszésük szerint választhatják.

7. A községi oktatókat az e pályára törvény szerint qualificáltak közül, a község; a megyei tanintézetekbeni oktatókat a megye nevezi és fizeti; – a különböző vallásbeli felekezeteknek saját iskoláik körüli rendelkezési joga természetesen teljes tiszteletben feltartván.

8. Minden nemzetiség számára elegendő számú népnevelő intézetekről a status gondoskodni tartozik.

Az egyházakat illetőleg

9. Minden vallásfelekezetnek a status irányában egyenlő joga van. Egyenlő szabadság, egyenlő ótalom, egyenlő javadalmaik. Ezt a status minden felekezet papjainak 's egyházainak egyenlően biztosítja,

10. A status a hit és vallás dolgába nem avatkozik. Mindenik egyház felekezet a maga egyházi belügyeit tetszése szerint intézi ps igazgatja; de az egyházak fenyítő hatóságát csak annak meg-sagadására, vagy visszahúzására engedi kiterjeszkedni, amit az egyház adhat vagy adott. – Büntetőbírói hatósággal (peinliche Gerichtsbarkeit) a statusban senki nem bírand, csak a status loaga. – S valamint az egyházak senkinek, ki az egyházból ki-lépni akar, lelkiismereti szabadságát nem korlátozhatják; úgy senkit polgári büntető törvények hatósága alól ki-, vagy el nem vonhatnak.

Az egyházak socialis institutióknak tekintendők 's mint ilyek, statust a statusban nem képezhetnek.

Ezekből áll, kedves barátom, a foederationális rendszer iránti nézeteim vázlata, melyekből láthatod, hogy én saját gondolkozás-sommal minden részletekben tisztában vagyok 's hogy én nem pusztán ajkaimon pengetem a népek testvériségének eszméjét.

Látni fogod, hogy Verbőczy-féle magyar suprematia (de hol vetted azt, hogy Verbőczy suprematiája magyar?... — én diáknak és aristocratának, nem magyarnak tudom) Kossuth Lajos szabadságszerető agyába nem fér.

Látni fogod, hogy én a magyar nyelv számára csak annyit tartottam fel, — amennyit valamely nyelv számára, — akármelyik legyen az, mindenesetre fel kell tartani, még akkor is, ha nem borzadnál az egy Magyarországot magyar, tót oláh, szerb, német, s ruthén országokra felosztani, s azokra országos egy-ség helyett confoederatióba akarnád összefűzni; mert még ajkkor is elé kerülne a kérdés, hogy a confoederationalis kormány milyen nyelven vitessék.

S ez így lévén, ha valaki Magyarországon belül a magyar nyelvnek mégcsak ennyi existentiát sem akarna megengedni, — attól azt kérem: hová lesz tehát a magyar nemzetiségnek biztosított status-existenciájai melyet confoederatióban minden más nemzetiség feltalál.

A ki ezt sem akarná a magyarnak megengedni, abban én nemzetem gyilkosát tekintem ha magyar; ha pedig idegen, azt mondom neki: hazugság ajkadon a testvériség eszméje, te nem testvér lenni, hanem magyar felett uralkodni akarsz, s ez ellen harczolni fog a magyar míg egy magyar él — megmutatta népem s mutatja e perczen is, bár járom alatt nyűg, hogy a magyar nemzet létele nem egy gyenge sóhajtás, melyet szellő elkap.

Védeni fogjuk magunkat, üt még a magyarok órája is. Európa pedig lássa meg, hogy mit csinál. Ügy fog aratni, amint vetett.

Americában alkalmasint tudják mi a szabadság, mennyi nép-faj lakik ott! s mutass nekem nem egy statust, de egy várost, mely nem angol nyelven kormányoztatnék! kinek jutott eszébe az angol nyelv suprematiája ellen panaszkodni! Én tervemben többet, sokkal többet engedek a nemzetiségeknek, mint America, – aki ezzel sincs megelégedve, az nem szabadságot akar, hanem a magyar elenyésztetni; s aki ezt akarja, ellenére találand, – ha egy szív alatt termett volna is velem.

Felhatalmazlak ezen nézeteimet mindenkivel, akivel tetszik, közleni, sőt ha akarod, mint hozzád írott leveletem nyilvánosságra is bocsátani.

Batthyányihoz írott leveleid engem mélyen megszorítottak, ide reszketve vészed azokra némi észrevételeimet.

Úgy-e részt veszel örömben, ha tudatom veled, hogy kedves gyermekeim 3 nap alatt karjaim közt lesznek, Luiza húgom kíséri őket ide. Csudálatos, hogy a zsarnokok megengedték, talán jelenlétök nagyon elevenen emlékezteté reám a népet, mely hozzájok zarándokolt szegény angyalaimhoz. – Túrni, nélkülözni, szenvedni fognak sokat velem, de velem.

Guyont a Sultán Kurschid pasává tette anélkül, hogy törökké lett volna. Damascusba megyén s így Constantinápolyban most nincs más megbízottam, mint gróf Vay László. Batthyányi Pista szörnyű Pecsovics-emberré lett.

Az internáltak e napokban még tízzel megszaporodnak, már útban vannak, neveiket nem tudom.

A török kormány most sok tekintetet mutat irántunk. Tesz amit itt Kutahyában lehet, hogy állapotunk tűrhető legyen.

De lehet-e annak sorsa tűrhető a ki száműzött, bár a menyekben? Est ce qui on emporte sa patrie sur les semelles de ses souliers? *

Áldjon meg az ég, kedves Barátom. – Eégi szeretetemnek testvéri ölelését küldöm Feléd, változhatatlan indulattal.

hű barátod

Kossuth Lajos.

* Vajjon magunkkal vihetjük-e hazánkat cipőtalpunkon?